

ONTWIKKELING VAN DE STANDAARD 'Gehoort'

Standaardontwikkeling in de jeugdgezondheidszorg: een opdracht voor de VVVJ

De Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VVVJ) ontwikkelt in opdracht van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin standaarden voor een kwaliteitsvolle uitvoering van preventieve jeugdgezondheidszorg in de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB).

De standaard 'Gehoort' is een handleiding voor de systematische opsporing van gehoorstoornissen bij schoolgaande kinderen door CLB-medewerkers. Deze standaard bundelt niet alleen de beschikbare informatie voor de wetenschappelijke onderbouw van het programma, maar biedt ook richtlijnen voor een correcte uitvoering.

Voor de ontwikkeling van standaarden volgt de VVVJ een vooraf vastgelegde procedure:

- *Wetenschappelijk medewerkers* bereiden samen met een werkgroep van CLB-medewerkers een ontwerp van de standaard voor;
- Dit ontwerp wordt achtereenvolgens voorgelegd aan:
 - een aantal *experts* voor inhoudelijk-wetenschappelijke bijsturing
 - een *resonantiegroep*, waarin de CLB-centrumnetten vertegenwoordigd zijn en de gedragenheid en haalbaarheid door de sector wordt bewaakt
 - een *wetenschappelijke adviesraad* waar de wetenschappelijke evidentie wordt getoetst aan de visie van betrokken deskundigen (NKO-artsen, pediaters, huisartsen, Kind & Gezin, enz.) en voor beoordeling van de haalbaarheid van de voorgestelde richtlijnen
- Na goedkeuring van de finale tekst door de *Raad van Beheer van de VVVJ*, wordt de standaard overhandigd aan de *administratie gezondheidszorg*, die met het *akkoord van de minister* instaat voor de implementatie ervan.

Bij de ontwikkeling van de standaard Gehoort - die een bijzonder lang ontwikkelingsproces kende - zag de VVVJ zich echter genoodzaakt om een aantal bijkomende stappen aan de klassieke ontwikkelingsprocedure toe te voegen, met name:

- De opzet van *eigen wetenschappelijk onderzoek en pilotstudies* met als doel het opstellen en valideren van nieuwe testprocedures op maat van de CLB-setting
- Meerdere overlegmomenten met de *resonantiegroep gehoort*, onder andere om de implementatie van de nieuwe standaard voor te bereiden via het opstellen van een impactrapport (mei 2012) en het organiseren van een grootschalige praktijktoets (aanvankelijk voorzien voor 2013-14)
- Aanvraag voor *toestemming voor bevolkingsonderzoek* (conform het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 betreffende bevolkingsonderzoek in het kader van ziektepreventie), september 2013
- De *praktijktoets* werd tijdens het schooljaar 2014-2015 georganiseerd

De standaard 'Gehoor' is tot stand gekomen dankzij...

Wetenschappelijk medewerkers en werkgroep

De samenstelling van de werkgroep was als volgt:

- Wetenschappelijk medewerkers VVWJ: Dr. Cécile Guérin
Dr. Karen Van Doorslaer
- Voorzitter VVWJ: Prof. Dr. Karel Hoppenbrouwers (voormalige voorzitter)
- CLB-artsen: Dr. An Deleeck
Dr. Kristel Boelaert
Dr. Els Dezeure
Dr. Marion Neyrinck
Dr. Maria Nys
Dr. Chris Rogie
Dr. Maria-Elisabeth Van Alsenoy
Dr. Katrien Van Hoye
Dr. Caroline Vanlimbergen
Dr. Karina Vanvooren
Dr. Elisabeth Vermeire
Dr. Marijke Vermoere
Dr. Tom Wylin
- CLB-verpleegkundigen: Mevrouw Anne Coppens
Mevrouw Christel Dries
Mevrouw Mia Kinoo
Mevrouw Nele Lavens
Mevrouw Nicole Van Bogaert
Mevrouw Eva Vangrieken
Mevrouw Hilde Verhauwen
Mevrouw Ellen Verhulst

Op basis van een uitgebreid literatuuronderzoek en na verschillende overlegondes met de werkgroep werd een ontwerp van standaard door de wetenschappelijk medewerker voorbereid. Samen met de werkgroep werd deze tekst verder verfijnd en aangevuld. Gezien het lange ontwikkelingsproces van de standaard gehoor werd regelmatig gezorgd voor een update van de literatuurstudie en van het theoretisch basisdocument van de standaard.

Experts

Doorheen het ontwikkelingsproces van de standaard Gehoor ging de VVWJ regelmatig advies inwinnen bij experts ter zake. De volgende experts werden geraadpleegd:

- Universitaire diensten: Prof. Dr. Paul Van de Heyning, UZA, Koninklijke Belgische Vereniging voor ORL, gelaats- en halschirurgie
Prof. Jan Wouters, KU Leuven, Onderzoeksgroep Experimentele Oto-Rino-Laryngologie (ExpORL), Dept. Neurosciences, en zijn Medewerkers: Drs. Sam Denys, Dr. Ir. Michael Hofmann, Dr. Heleen Luts, Prof. Astrid van Wieringen
Prof. Dr. Bart Vinck, UZ Gent, dienst audiologie
- Arteveldehogeschool Mevrouw Melina Willems (Afdeling audiologie)
Mevrouw Sabine Sinnaeve (Afdeling audiologie)
- Kind en Gezin: Dr. Erwin Van Kerschaever, wetenschappelijk adviseur
De heer Luc Stappaerts, programma-coördinator neonatale gehoorscreening

Opzet van eigen wetenschappelijk onderzoek

Gezien het ontbreken van gebruiksklare gehoorscreeningsprocedures op maat van de CLB-setting, zag de VVWJ zich genoodzaakt om zelf wetenschappelijk onderzoek en pilootstudies op te zetten teneinde nieuwe testprocedures op te stellen en te valideren tegen een gouden standaard. Dit maakte o.a. mogelijk om specifieke protocollen voor de afname van audiometrie en SPIN-test in het CLB te ontwikkelen. Dergelijk wetenschappelijke onderbouwing van de richtlijnen staat garant voor een hoogkwalitatief screeningsprogramma (gevalideerde protocollen en verwijscriteria voor een uitgebalanceerde sensitiviteit en specificiteit).

Hieronder een overzicht van deze studies (tenzij anders vermeld, vonden deze studies plaats in het kader van verhandelingen voorgedragen tot het behalen van de graad van Master in de Jeugdgezondheidszorg):

- Vermeire E, Hoppenbrouwers K, Guérin C (2003). *Audiometrie in het kader van de gehoorscreening in het CLB: mate van uniformiteit van huidige werkwijze en knelpunten. een vooronderzoek.* KU Leuven.
- Deleeck An, Hoppenbrouwers K, Guérin C (2004). *Audiometrie in het kader van gehoorscreening in het CLB: een onderzoek als aanzet tot het creëren van leeftijdsspecifieke audiometrische referentieprofielen.* KU Leuven.
- Neyrinck M, Hoppenbrouwers K, Guérin C (2005). *Audiometrie in de CLB-praktijk: een aanzet tot het opstellen van referentieprofielen in vergelijking met bestaande databanken. Grafische voorstelling voor praktisch gebruik.* KU Leuven.
- Van Doorslaer K, Hoppenbrouwers K, Guérin C (2005). *Gehoorscreening van kleuters in het CLB: een onderzoek naar doelstellingen en knelpunten.* KU Leuven.
- Desmidt H, Hoppenbrouwers K, Guérin C, Van Doorslaer K (2009). Een nieuwe aanbeveling voor audiometrisch onderzoek in de 2e kleuterklas. *Een haalbaarheidsonderzoek.* KU Leuven.

- Hoppenbrouwers K, Guérin C, Roelants M, Van Doorslaer K, Van Leeuwen K, Desoete A (2011). *MP3-spelers, een bedreiging voor het gehoor van jongeren? Kencijfers van de studie JOnG!* SWVG Feiten & Cijfers 2011-24. Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin.
- Guérin C, Van Hoeck K (2012). *Onderzoek naar de waarde van de toepassing van een gestandaardiseerde screeningsprocedure in het CLB bij de opsporing van gehoorafwijkingen bij jonge kinderen. Vergelijking van diverse protocollen.* VVWJ, voortgangsrapport 2012, bijlage 8.
- Van den Berg A, Hoppenbrouwers K, Guérin C (2012). *Evaluatie van de tijdsduur en uitvoerbaarheid van een nieuw voorgesteld audiometrie protocol in de eerste kleuterklas.* KU Leuven: Seminariewerk Maatschappelijke gezondheidszorg.
- Van Doorslaer K (2012). *Evaluatie van de tijdsduur van het kort versus het lang protocol audiometrie in de tweede kleuterklas.* VVWJ, voortgangsrapport 2012, bijlage 10.
- Wouters J, Jansen S, Hoppenbrouwers K. (2012). *Onderzoek naar de validiteit en de haalbaarheid van de SPIN-test voor de evaluatie van het gehoor bij 10- tot 13-jarigen.* Aanvraagdossier Commissie voor Medische Ethiek KU Leuven. VVWJ, voortgangsrapport 2012, bijlage 11.

Resonantiegroep

In de resonantiegroep van de standaard Gehoor zetelden vertegenwoordigers van de CLB-centrumnetten met beleidsbevoegdheid en vertegenwoordigers van de departementen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Onderwijs. Deze groep moest de haalbaarheid van de aanbevelingen bespreken en de implementatie van de standaard voorbereiden. Overleg in de schoot van de resonantiegroep vond plaats op volgende data: 25/01/12, 5/03/12, 4/05/12, 18/10/12 en 25/4/13.

De resonantiegroep Gehoor is als volgt samengesteld:

- Raad van Beheer VVWJ: Dr. Moniek De Keyser (voorzitter)
Dr. Inge Van Trimpont
- Agentschap Zorg en Gezondheid: Mevrouw Reinhilde Van Eeckhoudt
- Departement Onderwijs: Mevrouw Ruth Dufromont
- Inspectie CLB: Mevrouw Marleen Dobbels
- CLB-centrumnetten: Dr. Belkacem Aggoune (OVSG)
Dr. Trees Ameloot (VCLB-koepel)
Mevrouw Monica Bulcke (POC-GO!)
Dr. Hedwig Hellemans (VCLB-directie Kortrijk, VVWJ)
Dr. Maria-Élisabeth Van Alsenoy (VCLB-Antwerpen, VVWJ)
De heer Dries Vandermeersch (GO!)
Dr. Marijke Vermoere (VCLB, lid van de werkgroep gehoor)
Dr. An Wirix (PCLB)
- Wetenschappelijk medewerkers VVWJ: Dr. Cécile Guérin
Dr. Karen Van Doorslaer
Dr. Katelijne Van Hoeck

Adviesraad

Op 1 juli 2013 stelde de VVVJ het uitgewerkte voorstel van aanbeveling voor aan een adviesraad, die de aanbeveling integraal heeft onderschreven. Naar aanleiding van dit overleg werden afspraken gemaakt over de manier waarop alle betrokken externe partners zullen geïnformeerd worden over de nieuwe CLB-werkwijze.

De samenstelling van de adviesraad was als volgt:

- NKO-experten: Prof. Dr. Paul Van de Heyning (UZA, Koninklijke Belgische Vereniging voor ORL, gelaats- en halschirurgie)
Prof. Jan Wouters (KU Leuven, Onderzoeksgroep Experimentele Oto-rino-laryngologie)
Mevrouw Sabine Sinnaeve (Vlaamse beroepsvereniging Audiologen)
- Raad van Beheer VVVJ: Dr. Moniek De Keyser (voorzitter)
Dr. Maria-Elisabeth Van Alsenoy
- Agentschap Zorg en Gezondheid: Mevrouw Reinhilde Van Eeckhoudt
- Internetten Samenwerkingscel CLB: De heer Stefan Grielens
Dr. Belkacem Aggoune
- Kind & Gezin: Dr. Erwin Van Kerschaver
Dr. Nadine De Ronne
Mevrouw Anja Lameir
- Wetenschappelijk medewerkers VVVJ: Dr. Cécile Guérin
Dr. Karen Van Doorslaer
Dr. Katelijne Van Hoeck

Verontschuldigd:

- Departement Onderwijs: Mevrouw Ruth Dufromont
- Inspectie CLB: Mevrouw Marleen Dobbels
- Vlaamse Vereniging Kindergeneeskunde Dr. Kris Van Haver
- Domus Medica Dr. Bram Spinnewijn

Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek

Door de wijziging van de timing van het systematisch gehooronderzoek bij jonge kinderen (van 2^e kleuterklas naar 1^e leerjaar) en de wijziging van de onderzoeksmethode bij de adolescenten (van een audiometrie naar de SPIN-test) vroeg de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeuren, dat de nieuwe aanbevelingen rond gehooronderzoek eerst door de Vlaamse Werkgroep Bevolkingsonderzoek zouden goedgekeurd worden, vooraleer zijn akkoord voor de praktijktoets en de standaard in zijn geheel te geven (<http://www.zorg-en-gezondheid.be/Beleid/Bevolkingsonderzoek/>).

De VVVJ stelde een dossier samen en lichtte dit toe voor de Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek op 26/09/2013.

De werkgroep formuleerde hieromtrent een positief advies (nr. 13-06), waarin de degelijkheid van de standaardontwikkeling en in het bijzonder de strategie om de doelstellingen te bereiken werden onderschreven, en toestemming werd gegeven enerzijds voor bevolkingsonderzoek naar congenitaal en/of progressief gehoorverlies bij leerlingen uit het eerste leerjaar via verkorte audiometrieprotocol, en anderzijds voor bevolkingsonderzoek naar lawaaigeïnduceerd gehoorverlies bij leerlingen uit het 5^e leerjaar van het lager onderwijs en 3^e jaar van het secundair onderwijs via een SPIN-test.

Bovendien adviseerde de werkgroep om de volledige implementatie in de CLB in een eerste fase te laten starten met een praktijktoets bij een grote groep leerlingen om de afkapwaarden voor verwijzing na afname van de SPIN-test verder te verfijnen met het oog op een gebalanceerde en verantwoorde sensitiviteit en specificiteit van de test.

Administratie Gezondheidszorg

Op 28 februari 2013 werd een grote informatiedag voor de CLB georganiseerd over de doelstellingen van de nieuwe aanbevelingen en de methode waarop de doelen zouden worden gerealiseerd. De dag vond plaats met medewerking van het Agentschap Zorg en Gezondheid en het Departement Onderwijs, in het Consciencegebouw, Albert-II laan 15, 1000 Brussel.

In juli 2013 werd - na akkoord van de adviesraad - de standaard aan de overheid overgedragen waarna de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeuren gevraagd werd deze te aanvaarden en zijn collega van onderwijs, minister Smet, te informeren. Op 22 augustus 2013 vond een overleg plaats met het Agentschap Zorg en Gezondheid en het Departement Onderwijs om de organisatie van de praktijktoets te bespreken in het licht van de huidige regelgeving.

De nieuwe richtlijn werd goedgekeurd door het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid voor een proefdraai vanaf september 2014 in een selectie van CLB, met het vooruitzicht op een volledige implementatie ervan in alle CLB vanaf 1 september 2015. Deze praktijktoets werd financieel mogelijk gemaakt door een subsidie toegekend door Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeuren.

Op 22 juli 2014 deelden Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeurzen en Vlaams Minister van Onderwijs, Pascal Smet in een gezamenlijk schrijven mee aan de CLB dat de implementatie van de standaard gehoor gefaseerd en als volgt diende te gebeuren door:

- In het schooljaar 2014-2015 een praktijktoets te organiseren van de SPIN-test in een beperkt aantal centra
- Het gehooronderzoek (audiometrie) bij alle leerlingen van het 1^e leerjaar gecombineerd met een audiometrie op indicatie van welomschreven risicofactoren bij kinderen van de 1^e kleuterklas in het schooljaar 2015-2016 te implementeren

Voor gedetailleerde informatie over de praktijktoets en resultaten ervan, verwijzen we naar het specifieke rapport hieromtrent (www.vwvj.be).